Tablica dziesięciorga przykazań z kościoła NMP – Bazyliki Mariackiej – w Gdańsku

Na czwartym północno-wschodnim filarze od strony ołtarza głównego zawieszona jest Tablica X Przykazań. Zagrabiona bezpośrednio po wojnie przez władze komunistyczne dopiero w 1992 r. powróciła na swe pierwotne miejsce. Powstała ona ok. 1480 r. Widać w niej wpływy północnoniemieckie. Twórca jej korzystał jednak również z wzorów gdańskich.

Wykonana około 1480-1490 przez nieznanego mistrza przedstawia dziesięć malowanych kwater w których ukazane są po dwie sceny rodzajowe ukazujące cnoty i przywary w kontekście Dekalogu. Każdej scenie obrazującej poszanowania przykazania asystuje anioł, złamanie zaś diabeł, z odpowiednim przysłowiem wypisanym na banderoli, napisanym minuskułą w języku staroniemieckim. Tablica jest jednym z najwcześniejszych przedstawień malarskich ukazujących praktykę przestrzegania Dekalogu w życiu codziennym.

Prawdopodobnie pracowało wiele rąk przy powstaniu tej tablicy. Różnice poziomu poszczególnych scen wynikają też z rozmaitych wzorów. Na uwagę zasługują modne stroje kobiece, sobolowe futra i nakrycia głowy, które malarz gdański Antoni Molier przytoczył w swej księdze strojów z 1601 r. jako charakterystyczne dla Gdańska.

Zebrał i opracował ANDRZEJ TERSA -
Wykorzystałem materiały i informacje dostępne w internecie

Wyłącznie do korzystania przez uczestników Kursu przewodnikowskiego po Trójmieście 2013/2014
Oddziału Gdańskiego PTTK

Tablice Dziesięciorga Przykazań, namalował około 1480-1490, malarz dolnoniemiecki pracujący w Gdańsku, w technice tempera na drewnie.

Część główna Tablicy ma kształt prostokąta o wymiarach 2,73 x 2,25 m. Na jej górnej krawędzi osadzone jest półkoliste zwieńczenie. Cała Tablica podzielona jest na 10 pól. Na każdym polu znajduje się para przedstawień ilustrująca zachowanie i przekroczenie danego przykazania. Każdej scenie obrazującej zachowanie przykazania asystuje anioł, złamanie zaś diabeł, z odpowiednim przysłowiem wypisanym na banderoli. Na poziomych pasach dzielących poszczególne pola umieszczone są białe napisy z tekstem każdego z przykazań dekalogu. Tablica jest najwcześniejszym przedstawieniem malarskim praktycznego zastosowania Dziesieciu Przykazań w życiu codziennym.

I Przykazanie – *Wierz w Boga Jedynego* – ilustrują postaci klęczący przed błogosławiącym Chrystusem oraz dwie grupy osób popełniające grzech bałwochwalstwa; adorujący bożka ustawionego na kolumnie i tańczący wokół złotego cielca. Przeciwstawienie dwóch wartości, słusznej i fałszywej wiary.

II Przykazanie – *Nie bierz po próżnicy imienia Jego* – grupa osób uczestnicząca w procesie sądowym, gdzie na ławie znajduje się krzyż. W procesie dostrzegalne są dwa epizody: sędzia przyjmujący zeznania i składanie przysięgi. Przeciwstawienie prawowierności i krzywoprzysięstwa.

III Przykazanie – *Święć święto, świętą niedzielę* – wierni słuchający kazania oraz połączona z obżarstwem, pijaństwem i nieczystością hulanka w karczmie. Słuchanie kazań było wysoko cenioną formą pobożności.

IV Przykazanie – *Czcij ojca, matkę twoją* – uczta przy stole gdzie dzieci posługują rodzinie oraz córka i syn bijący i szkalujący starych rodziców.

V Przykazanie – *Nie zabijaj* – pielgrzymi idący drogą gdzie młodszy z nich pomaga w drodze starszym oraz scena dwóch zabójstw, skrytobójczego i na tle rabunkowym. Pielgrzymka w średniowieczu podobnie jak podróże wiązały się z ryzykiem niebezpieczeństwa, toteż scena obrazuje odwagę chrześcijanina i jego pomoc ludziom słabszym.

VI Przykazanie – *Nie cudzołóż* – ceremonia zawarcia małżeństwa i trzy lubieżnie zabawiające się pary, dwie tańczące, jedna w uścisku. Przeciwstawienie skromności, umiaru oraz honorów które przynosi małżonkom ślub z rozwiązłością małżeńskiej niewierności.

VII Przykazanie – *Nie kradnij* – mężczyzna z siekierą (tut. jeden z symboli pracy) rezygnujący z pokusy okradzenia pobliskich przechodniów oraz dwaj złodzieje kradnący z sypialni kosztowne przedmioty mimo widocznego przez okno symbolu kary i przestrogi – szubienicy z trzema wisielcami. Przeciwstawienie pracowitości z niegodziwym nabywaniem majątków.

VIII Przykazanie – *Nie mów świadectwa fałszywego* – dwaj mężczyźni fałszywie oskarżający młodą kobietę przed starym mężem oraz prawdomówni świadkowie, którzy opuszczają salę w której odbywało się zeznanie. Nawiązanie do biblijnego epizodu Zuzanny i starców.

IX Przykazanie – *Nie pożądaj żony bliźniego* – młoda, ozdobnie ubrana kobieta stojąca przy brzegu rzeki z obnażoną powyżej kolana nogą budzi pożądanie wyglądającego przez okno króla i licznego grona mężczyzn oraz anioł z grupą modlących się wędrowców. Przeciwstawienie prostoty z powabnym i próżnym przepychem. Aluzja do biblijnej sceny Batszeby z Dawidem.

X Przykazanie – *Nie pożądaj żadnej rzeczy bliźniego swego* – spadkobiercy i rodzina zmarłego oglądający jego dobytek oraz grupa osób skupiona w modlitwie za zmarłego. Przeciwstawienie uszanowania zmarłego z pożądaniem zawładnięcia jego spadkiem.

Muzeum Narodowe w Warszawie pozywało Bazylikę Mariacką w Gdańsku o zwrot 18 średniowiecznych dzieł sztuki - donosił *Dziennik Gazeta Prawna*. - Jak trzeba będzie, użyjemy koktajlów Mołotowa, a zabytków nie oddamy - komentował oburzony proboszcz bazyliki ks. infułat Stanisław Bogdanowicz.

Chodzi o dzieła unikalne w na skalę europejską, m.in tablice Dziesięciorga Przykazań, rzeźbę Pięknej Madonny z 1410 r., ołtarze, skrzynie i świeczniki. Bazylika pożyczyła dzieła na początku lat 90. z Muzeum Narodowego. Nie chciała ich oddać.

Nie pomagały mediacja ministra kultury. W tej sytuacji muzeum zdecydowało się na proces.

Ksiądz proboszcz twierdził, że zabytki od zawsze należały do kościoła, a zostały zagarnięte przez państwo w 1946 roku na mocy komunistycznego dekretu o mieniu poniemieckim i porzuconym. Kościół nie chciał iść na ugodę.

Muzeum twierdziło, że mogłoby zostawić dzieła w przechowaniu w Bazylice Mariackiej, ale z informacji Muzeum wynika, że są one tam narażone na kradzież i niszczenie. Proboszcz Bogdanowicz nie chciał wpuścić konserwatorów, bo „w ten sposób uznałby, że muzeum ma prawo własności” wobec średniowiecznych fragmentów ołtarza. Zabytki są w jak najlepszym stanie - utrzymuje ksiądz.

Wedle ustaleń historyków sztuki **Tablica Dziesięciorga Przykazań**, choć w kompozycjach wielu scen wzorowana na drzeworytniczym, niemieckim cyklu Dekalogu z połowy XV wieku i zdradzająca swym stylem związki z niderlandzkim malarstwem książkowym z drugiej części tego stulecia, powstała zapewne w Gdańsku w latach ok. 1480-1490.